

84(2=411.2)6-4
H845

Н.НОСОВ

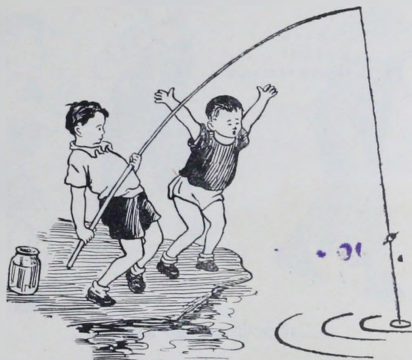
ШУРИК
ТААДАЗЫНДА

Sp.

Chou

Р. 2
Н. 84.

Н. НОСОВ

107816. ✓
0

ШУРИК ТААДАЗЫНДА

Горно-Алтайская Область
БИБЛИОТЕКА

ТУУЛУ АЛТАНДЫН
БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫ
1963.

84(2-411. 2/6-4
Н 845

БАЖАЛЫКТАР

Жамачы	3
Конфет	7
Шурик таалазында	11

Для дошкольного возраста

Носов Николай Николаевич
ШУРИК У ДЕДУШКИ

На алтайский язык перевел
У. Садыков

Редактор Э. С. Суразакова
Художественный редактор А. М. Кузнецов
Технический редактор М. И. Тихонов
Корректоры Н. Н. Параев и Т. С. Кыдыева

Сдано в набор 4/У 1962 г. Подписано в печать 18/ХІІ 1962 г.
Бумага 70×92¹/₁₆ Физ. п. л. 1,5. Усл. п. л. 1,75. (Уч.-изд. п. л. 1,13).
Заказ № 1789. Тираж 1000 экз. Цена 5 коп.

Горно-Алтайское книжное издательство, Типография № 15.
г. Горно-Алтайск, проспект Коммунистический, 25.

Б-НИИ-НИТ

Ж А М А Ч Ы

Бобкада жажыл ондү жакшынак штан бар болгон. Штанын ол сурекей сууп, жаантайын мактанатан: «Көрзөгөр дө, уулдар, менде кандый штан. Солдатский штан!» Ончо уулчактар оны көрүп, каран күйүнип туратандар. Бобкадан өскө кемде де андый жажыл ондү штан жок болгон.

Бир катап Бобка чеден ажып жадала, кадуга илинип, жакшынак штанын жыртып алган. Ол арай ла ыйлабай, капшаай жанып, жамап бер деп энезин жайнаган.

Энези ачурканып, арбанды:

— Сен чедендер кырлап, штанын ыртырын, мен дезе оны жамайтан турум!

— Мен база анайтпазым! Жамап берзег, эне!

— Бойын жама.

— Же мен жамап билбезим ине!

— Ыртып билер болзон, жамап та бил.

— Айса, мен мынайда ла жүрерим—деп кими-ректенеле, Бобка тышкары чыкты.

Уулчактар онын штаны ыртылып калганын көрөлө, электеп каткырыжа бердилер.

— Штанын ыртылып калганда, сен кандый солдат болотон? —деп, олор шооткондор.

Бобка актанып айтты:

— Жамап береер деп мен энемди сурагам, ол дезе болбогон.

— Солдаттын штанын энези жамайтан ба?—деп, уулчактар айдышты.—Солдат кижини ончо немени бойы эдип билер учурлу: жамачыланып та, топчы да тагып.

Мыны угала, Бобка уйала берди. Ол айылына жанала, энезинеги ийне, учук ла жажыл өңдү жамачы сурап алып, оныла штанын жамачылады. Жамачылаарга жеңил эмес. Ого үзеери Бобка сүрекей мендеп, колын ийнеге кададып турды.

— Бу сен не кадап турун? Ох, шилемирди сени!— деп, Бобка ийнеге арбанып, колын кадатпаска, онын сырагай ла учынанг тударга кичеенет.

Арт учында штанын жамап алды. Ол жамачы, отко чонгон жаргак чылап, айландыра жуурылып калган учун, штаннын келтей сыранчагы кыска көрүнөт.

Жамап алган штанын аяктап көрөлө. Бобка арбанды:

— Же бу неге жарайтан? Ыртык та болгонынан коомой. Такып жамабаганча неме болбос.

Бычак алала, жамачызын сөгүп ийди. Онын кийининде, оны түзөдип, ыртылган жерге жаба тудала, химический карандашла айландыра жазап чийип алала, катап жамачылады. Эмди мендебей жазап көктөди. Жамачы чийген чийүдөн кыйа бербезин деп, ол сүрө ле көрүп турды. Же чучураш болгон ло, анайып жадып жамаган жамачызын көрөргө до эптү болгон. Бир де жуурык жок болуп, бек көктөлгөн, көктөлгөнүн тишле де сөгүп болбос.

Учында Бобка штанын кийип, тышкары чыкты. Уулчактар оны айландыра курчап ийдилер.

— Бот эр эмитрин! — Олор айдышты. — Көрзөөр до, уулдар, жамачыны айландыра химический

карандашла чийип койгон. Бойы јамачылаган эмтир.

Бобка десе јамаган јамачызын ончолорына ла көргүзөргө балдардын ортозында ары-бери базып, айтты:

— Эх, мен эмди топчы тагарына үренип алатан болзом, је танмалардын бирузи де качажып узулбеген ине! Је кем јок, качан бирде узулзе, кыйалта јогынан бойым тагарым.

К О Н Ф Е Т

Энези айылынан чыгып жадала, Мишага айтты:
— Мен, Мишенька, барып жадым, сен жакшы отур. Мен жокто баштактанба, неге де тийбе. Баштактанбай жакшы отурзан, мен сеге тату конфет экелип берерим.

Энези жүре берди. Миша баштап тарый топ болгон: баштактанбаган, неге де тийбеген. Онын кийининде ол буфеттин жанына жүк ле отургуш

тургузала, ого чыгып, буфеттин эжигин ачып ийди. Буфеттин ичин ајыктап турала, сананды: «Мен неге де тийбей, јангыс ла көрүп турум ине».

Буфеттин ичинде сахарница турган. Ол оны алып, столдын үстүнө тургузала, сананды: «Мен јангыс ла көрөрүм, неге де тийбезим».

Сахарницанын какпагын ачып ийгежин, анда кандый да кызыл неме јатты.

— Э, энемнин меге берерге турган конфеди бу болбой кайтсын—деп, Миша айдат.

Ол сахарница јаар колын сунуп, конфетти алып алды.

— О, јаанын! Байла, татузы сүрекей болор.

Миша оны эмеш јалап ийеле, сананды: «Эмеш соорып јийле, ойто салып койорым».

Соорып јий берди. Соорып, соорып алала, көп арткан ба, айла јок по деп, ајыктап көрүп турды. Онын санаазында көп лө арткан деп бодолып турды.

Арт учында конфет серенкенин агажагы ла кирези кичинек артты. Миша оны сахарницага ойто салып койоло, сабарларын јалап сананды: «Оны ончозын јип койзо кайдар. Меге энем түйней ле берер ине. Мен айылымды јакшы сакып

јадым ине: баштактанбагам да, немелерге де тийбей жадым».

Миша конфеттинг артканын алып алала, оозына салып, сахарницаны ойто бойынын јерине тургузып койор деп сананды. Оны колго алып аларда, онызы алаканына јапшынып турала, полго јырс барып тушти! Сахарница эки башка јарылала, сахары чачыла берди.

Миша коркып сананды: «Энем эмди меге не деп айткай не!»

Ол сахарницанын сыныктарын эптештире тудуп ийерде, бӯдүн сахарницадый боло берди. Миша сахарын ойто урала, какпагыла јаап, оны буфетке чебер тургузып койды.

Удабай энези келди:

— Је кандый отурдын?

— Јакшы.

— Керсӯ бала андый болор ине! Конфетти бербегенче болбос.

Энези буфеттинг эжигин ачып, сахарницаны ала койзо, онызы эки башка јайрадылып, сахары јерге төгүле берди.

— Бу кайткан? Сахарницаны кем ооткон?

— Оны мен оотподым. Ол бойы. .

— Је ол бойы турала, оодылган болзын, а онын ичинде конфет кайда барган?

— Конфет... Конфет... Оны мен јигем. Мен баштактанбагам, је оны јип койгом. Је...

ШУРИК ТААДАЗЫНДА

Жайгыда бис Шурикле кожо таадабыста жатканыс. Шурик—ол менин кичү карындажым. Ол эм тургуза школго уренгелек, мен дезе баштапкы класска уренерге киргем. Жагыс ол менин сөзимди сыраңай укпайтан... Же, керек беги!.. Бис таадабыстын айылына келген ле бойынча, ончо ло јерге кирип, чыгып, шиндегенис. Мынайып јүрүп, мен вареньенин шил банказын ла гуталин урган тала коробчак тапкам. Шурик

дезе татап калган темир тутка ла он бутка кийетен јаан калош таап алды. Онын кийининде кармак блаажып, туранын үстүнде арай ла согушпаганыс. Мен кармакты озо көрөлө, айткам:

— Бу менийи!

Шурик база көрүп ийеле, кыйгыра берди:

— Менийи, менийи!

Мен кармакты ала койгом, ол онын база бир учынан тудуп, блаажа берди. Мен ого чугулданала, кармакты кенетийин серпий тартып ийгем...

Ол оны колынаг ычкынып, бойы арай ла жыгылбады. Онын кийининде айтты:

— Сениг кармагынды мен кайдайын! Менде калош бар.

— Бойыгнын калошынла ойно, кармакты блаашпа—деп, мен айттым.

Онын кийининде мен таскактаг темир курек таап алала. балыктаарга чойлошкон казып алайын деп бардым, Шурик десе жааназына барып, онон серенке сурады.

— Сен серенкеле нени эдерге турун?— деп, жааназы сурады.

— Мен тышкары от саларым. Онын үстүнө калошты салып койзом, ол кайылала, резина боло берер.

— База нени табадын!— деп, жааназы колдорун чабынып, арбанды.— Сен арга-мекен табылбай турала, тура өртөйтөн эмтиринг. Жок, учкан, сураба да. Отло кижги ойноор бо?

Жааназы серенкени бербей саларда, Шурик таскактан таап алган тутказына бууны буулап, онын база бир учына каложын буулап алды. Тышкары чыгып, бууны туткадан тудуп алала базарда, каложы жерле сүүртелип, ого-бого согулып, Шуриктен бир де артпай турды. Менин жаныма басып келеле, чойлошкон казып жатканымды көрүп айтты:

— Темей чырмайба: түңгей ле нени де тудуп болбозын.

— Ненин учун?— деп, мен сурадым.

— Мен балыктарды тармадап койорым.

— Керек бедн, канча кирези тармадайтан эднн, тармада ла— дедим.

Чойлошкондорды казып алала, серенкенин кабына жууп, балыктаарга буунты жаар бастым.

107816.

Буунты айылдын кийин јанында болгон. Мен кармагыма чойлошконды илип алала, јаратка эп-теп отурып, кармагымды суу јаар таштап ийдим. Балык тиштегенин билерге, кармактын буузына илип койгон неме (поплавок) јаар көрүп, балык качан ла келип тиштебегей деп, энчикпей сакый бердим. Шурик дезе јаныма өңөлөп келеле, аайы-бажы јок кыйгырып, табыштана берди:

— Јаанак, тармада, таадак, тармада
Боро айу, тармада!
Јаанак тармада, таадак тармада.
Боро айу, тармада!

Ол кандый бир шок эдип турганда, оны токтотсон, там ары баратан учун, мен унчукпай отурып, нени де айтпадым.

Табыштанып, чат неме болбосто, буунты јаар каложын таштайла, буузынан тудуп алала, оны өрө-төмөн сүүртей берди. Онын кийининде каложын буунтынын ортозы јаар таштап, оны сууга чөнгүрерге, онын ичине таштар атты. Калош чөңө берзе, буузынан тудуп алала, чыгара тартып аларга турды.

Баштап тарыйын мен унчукпай отургам, је чугулым тудуп, кыйгырдым:

– Мынан ары жүр! Сен балыктарды үркүдип ийдиг!

Ол дезе менин кыйгымды неге де бодобой айдат:

– Түней ле нени де тудуп албазын: балыктарды тармадап койгом.

Онон каложын буунтынын ортозы жаар база ла мач этире чачып ийди. Мен чыдажып отуруп болбой, агаш алала, ол жаар тап эттим. Ол качып жүгүрдү, буула буулап алган каложы дезе кийининен ары ого-бого согулып, мячик чилеп, чарчалып браатты. Менен качып жүгүрө берди.

Мен ойто буунтыга келеле, кармактай бердим. Балыктагам, балыктагам... Күн дезе өрө бийик көдүрүлө берди, менин кармагымды эмдиге ле бир де катап балык тиштегелек. Шурикке кордоп турганым коркуш; тагма жанымда болзо, токтоп то ийер эдим. Же мен онын тармазына будуп турган эмезим, балык жок келзем, электеп каткырап ине. Мен нени этпедим дейин: кармагымды жараткан ырада да чачтым, жуугынан да кармактадым, терен де чөгүрдүм – не де тудулбады. Ажанар күүним келерде, жанып ийдим. Айылдын жаанына жууктап келзем, кем де чеденнин паратазында неме кадап турды. Паратанын жанына жуук-

тап келеле, көрзөм, Шурик эмтир. Кайдан да маска ла каду таап алган, өткүште эжиктин тутказын кадап турды.

— Сен мыны нени эдерге кадап турун?— деп сурадым.

Ол мени көрүп ийеле, сууне берди:

— Ха-ха-ха! Балыкчы келди. Сенин тудуп алган балыгын кайда?

— Сен тутканы нени эдерге кадап турун? Мында тутка бар ине—дееримде, ол айтты:

— Кем жок, экү де болгой. Керде-марда бирүзи кодорыла берзе, тутка жок не болотон?

Тутканы кадап ийерде, онын колында база бир каду артты. Ол кадула нени кадаарын узак сананып таппай турала, өткүшке тегине ле кадап салар деп шуунди, је оног санаа алынды: калашты өткүшке жаба тудуп, кадай берди.

— Мыны не кадап турун?—деп суразам, айтты:

— Тегине ле.

— Тегине ле дегени—тенектин куучыны—деп, мен айттым.

Бу ла көрзөбис, таадабыс иштен келип јатты. Шурик манзаарып, каложын ойто кодорор деп сананды, је онызы чек кодорылбады. Анайдарда, каложын бөктөй туруп алды.

Таадабыс једип келеле, айтты:

— Кандый јакшы балдар! Келген ле бойынча, иштенгилей берген... Откуште экинчи тутка ка-
даар деп кемигер сананып тапты?

— Оны Шурик кадаган—деп, мен актанып айттым.

Таадабыс јөткүреле, айтты:

— Је кем јок, бисте эки де тутка болгой ло: бирүзи үстүнде, экинчизи алдында. Керде-марда кандый бир кыскачак сынду кижии келзе, үстүнде туткага једип болбос, ол тушта алдындагы тут-
кадан тудуп, откүшти ачкай.

Таадабыс калошты көрөлө, айтты:

— А мынызы не?

Мен үшкүрип, Шурикке, байла, таадамнан једижетен туру деп санандым. Шурик кызарып, нени айдарын билбей, тым турды.

Таадабыс айтты:

— Бу не болотон? Бу, байла, письмо салатан кайырчак ошкош неме болор. Почтальон келге-
жин, айылда кижии јок болзо, письмоны калошко сугуп койор. Сүрекей сүмелү кижии эдиптир.

— Оны мен бойым сананып тапкам—деп, Шурик мактанды.

— Чын эмеш пе?

— АКТУ СӨЗИМ!

— Сүрекей эмтирин — деп айдала, таадабыс колын чабынды.

Ажанып отурала, таадабыс ол калош керегинде јаанабыска айтты:

— Кандый сүмелү бала, биллип турун ба? Оны бойы сананып тапканына кижн бүдерге де күч. Калошты өткүшке кадаарын кайдан сананып тапты не? Письмонунг кайырчагын кадап алар деп, мен узактан бери айткам. Онын ордына тегин ле калошты кадап алары менин санаамда да јок.

— Је кем јок — деп, јаанабыс күлүмзиренип айтты: — Мен кайырчак садып алганча, калош тургай ла.

Ажанып алган кийининде, Шурик сад јаар жүгүрерде, таадам айтты:

— Је Шурик бойынынг тапкырыла бисти кайкадып ијди, сен, Николка, база нени-нени эткен болорын. Јажырба, тааданды сүүндирзен.

— Мен дезе балыктагам, балык сыраңай ту-дулбаган — деп айттым.

— А сен кайдан балыктаган?

— Буунтыдан.

— Буунтыда балык кайдан келет? Оны бу јуукта јангы ла каскан. Анда балыктан болгой,

бака да табылгалак. Сен, балам, јалкурба, суудан барып балыкта. Күрдин јанында түрген агып јаткан јер бар. Анан ла балыкта—деп, таадам куучындады.

Таадабыс ишке јуре берерде, мен кармагымды алып, Шурикке айттым:

— Сууга барып, кожо балыктайлы.

— А-а, коркый бердин бе! Эмди јапсып, јалканчып келдин бе?

— Мен не јапсыйын?

— Мени база тармадабазын деп.

— Тармадаар болзон, тармада ла—деп айдала, чойлошконду коробкамды, балык салатан банкамды алала, суу јаар бастым. Шурик дезе кийинимен ары басты.

Суунын јанына једип келеле, таадамнын айдып берген түрген агынду јерине отурып, кармактай бердим.

Шурик дезе менин јаныма једип келеле, меге балык тудулбаза кайдат деп шымыранып, кармап турды:

Јаанак, тармада, таадак, тармада,

Боро айу, тармада!..

Јаанак, тармада, таадак, тармада...

Эмеш унчукпай барала, онон катап ла айдат:

Кенетийин балык кармагымды тиштеп ле ийерде, мен чыгара тартсам, балык өрө кейге жалтырт эдип көдүрилеле, кармактан уштылып, жараттын жуук кырына келип түшти. Балык тырландап, ойто сууга түжерже турарда, Шурик кыйгырды:

— Тут оны!

Оноң ол балыкка чурап барала, оны тударга албаданды. Балык дезе жаратта таштандап, колго тудулбайт.

Арт учында ол оны тудуп алды. Мен банкага суу уруп алдым, Шурик дезе балыкты оноор божодып ийеле, азыктай берди.

— Бу окунь эмтир — дейт. — Чып ла чын окунь. Онын өлө жолдорун көрзөң дө. Бу менин болор!

— Же сенийн де болгой. Бис эмди де көп тударыс.

Ол күн бис узак балыктаганыс. Алты окунь, төрт одорок, керек дезе бир ёршик те тутканыс.

Ойто жанарыста, Шурик балыкту банканы экелип, меге тударга да бербеген. Онын сүүнип турганы сүрекей болгон. Керек дезе өткүшке кадап койгон каложынын ордына жап-жаңы чаңкыр кайырчак та турганын көрөлө, чугулданбаган.

— Керек бедди. Мен сананзам, кайырчак ка-

лоштон карын артык болгодый—деп, ол айтты.

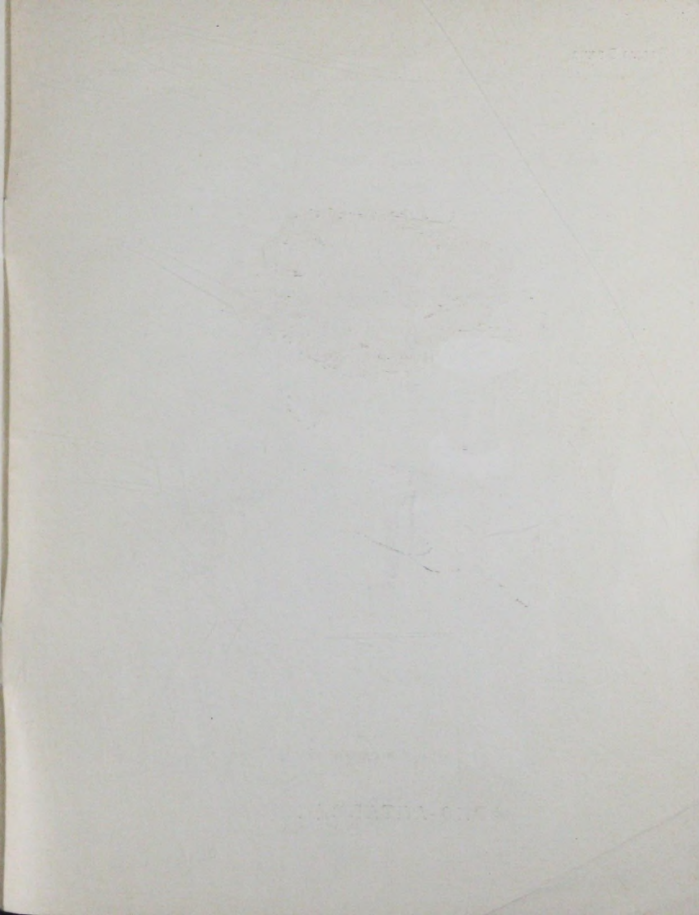
Ол колыла жагып ийеле, балыктарды жааназына капшаай көргүзөргө жүгүрди. Жаанабыс бистич мактап, учында Шурикке айтты:

— Көрдин бе, сенин тармадажың не де болбогон. Мен тармага бүтпей жадым.

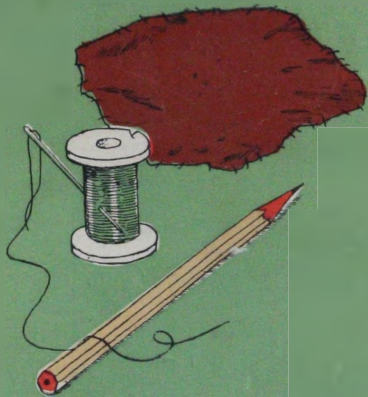
— У! Мени бүдүп турган деп пе? Ого жагыс ла эш-неме ондобос улус ла карган эмегендер бүдүп жат—деп, Шурик актанды.

Бу эрмегиле ол жаанабысты сүрекей каткырткан, ненин учун дезе, жаанабыс карган да болзо, тармага бүтпейтен!

Баазы 5 акча

ГОРНО-АЛТАЙСК 1963